

Is minieras de Nuxis

In su territòriu de Nuxis ddoe at unas cantu minieras. Siguramente at a parrere istranu chi in custas alas de su Sulcis de Bàsciu ddoe siant minèras, ma pro unu sèculu inoe puru is òmines ant traballadu a suta de terra. A cumente in s'Iglesiente, dae custas minieras sende s'istrutura geològica uguale, nde bogaiant pruscatotu minerales de blenda e galena, e a pustis de èssere chèrridos e tratados, nde bogaiant su zincu e su prumu, minerales chi sunt fundamentales pro s'indùstria moderna.

Is giacimentos s'agatant in mesu de montixeddus e montis fatos dae rocas calcareas chi tenent unus 500 miliones de annos e duncas sunt medas antigas. Ma a nàrrere sa beridade, su territòriu de Nuxis est su prexu pro totus is appassionati de geologia e de minerales pro ite ddoe sunt rocas de medas genias diferentes e de giae ònnia era geològica: si andat dae is metadolòmias chi tenent unus 550 miliones de annos (e a parre de is esperti diant a dèpere èssere is rocas prus antigas de totu su territòriu italianu) passende pro scistos, granitos, arenàrias, rocas vulcànicas e depòsitos alluvionales prus recentes.

Sa miniera prus importante de Nuxis fiat cussa de Sa Marchesa, chi in pari a cussa de Rosas (Rio Murtas – Narcau) ant influentzadu pro agimai unu sèculu totu s'economia de su Sulcis de Bàsciu. Su cumplessu est a pagu tretu de sa frazione de Àcuacadda. Sa primu concessione pro s'esplorazione de minerales de prumu e zincu fiat istada donada a is cavalieres Innocenzo Sanna e Gavino Scano e sòtzios. Su materiale chi nde bogaiant is minadores nci ddu incarreraiant a Porto Botte (Giba) cun is carros a boes. Perou s'atividade propriamente industriale fiat cumentzada in su 1882 cando Leon Guien, rapresentante de sa Società Hilarion Roux de Marsiglia, aiat otènnidu sa cuntzessione pro nde bogare minerales de prumu, ràmine e prata (argentu). Is primos isgavos ddus faghiant a chelu abertu, e sceti calincunu annu a pustis aiant cumentzadu a fàghere is gallèrias. In su 1883 aint aprontadu sa laveria, fata de cincù crivellos (est a nàrrere unu sistema de sedatzos a griglias semper prus istrintas, chi teniat s'iscopu de prugare su minerale) e duos classificadores pro seberare su minerale etotu. Tutu s'impiantu fiat mòvidu dae cincù cuaddos, duncas custa si podet classificare comente una atividade industriale. In is annos sa miniera at cambiadu mere medas e s'atividade si firmaiàt fatu-fatu. In su 1946, a pustis de sa guerra aint torrada a tentare cun unu isgavu in sa zona de NW de sa cuntzessione. In su 1951 s'AMMI s.p.a, chi fiat bèssida mere de Sa Marchesa, aiat incumentzadu sùbitu a trattare su minerale chi s'agataiat in is discàrrigas e a pustis aiat s'istadu is traballos su setore de NW, defatis e in su 1965 aiant fatu unu putzu a cincù livellos chi tenet prus de 200 metros de fungudia dae su pianu de campagna cun 5 livellos diferentes, cun s'isvilupu totale de prus de 2 km. A pustis de fatos diferentes e finas puru pro more de sa crisi de su setore, cumente totus is minieras de su Sulcis aiat serradu in su 1980. De totu su cumplessu sunt istadu restaurados is fàbricos de sa diretzione, e in prus si podent osservare àteros fàbricos isciusciados, duas tramògias de ferru e unu forru pro fàghere sa cartzina.

Totu sa zona de Sa Marchesa est rica meda de àcua, pentzade ca est istadu carculadu chi s'acuiferu, est a nàrrere totu su sistema de circulazione de is àcuas suterràneas chi nde benent dae s'àcua pròina, tenet sa potenzialidade de 3,3 miliones de metros cubos s'annu. Custa abundàntzia manna de àcua, a bortas at causadu problemas pro is traballos in miniera: a bortas is gallèrias si allagaiant e duncas tocaiat a firmare is traballos e nde asciutare s'àcua cun is pompas.

Àteras minieras prus de prus pagu importu sunt cussa de Is Pillius, chi si narat puru Sa Minieredda, chi abarrat a pagu tretu de sa bidde. In cue nde bogaiant blenda, galena, arseno-pirite, calcite (pro fàghere cratzina). Abarrant sa discàrriga de su stèrile, is intradas de is gallèrias cun is armaduras originales de linna e su forru pro fàghere sa cartzina. Est interessante sa miniera de Monte Tamara (nde bogaiant prumu e zincu e ràmine). Sa cuncessione dd'iant donanda in su 1892 a su canònicu Atzei pro una superficie de 312 ètaros. S'atividade est acabada in is primos annos 1900, fortzis pro ite chi sende posta in pitzus de su monte in unu marraxu, fiat tropu difficile a nde calare su materiale a bàsciu. Nde ddoi fiant àteras duas: cussa Bacheddu (magnetita e solfuros mistos) e cussa de s'Arcu de Monti Nieddu (aundi nde bogaint s'ametista, chi s'oberat prò fàghere prendas).

Su traballu in is minieras de Nuxis fiat difitzile. Defatis prò agatare is giacimentos tocaiat a fàghere gallèrias in artu, in sa costa de is montes, e duncas giae s'atzessu non fiat fàtzile. In prus is depòsitos de minerale costumaiant a èssere a "colonnas" travessas e duncas pro sighire sa "vena" tocaiat a fàghere sa gallèria inclinada conca a bàsciu, opuru is depositos fiant èssere a "lentes" de ulleras, (est a nàrrere chi sunt de pagu grussària, lados in mesu e chi istringhint semper de prus finas a isparèssere). Podimus nàrrere chi s'atividade minerària in Nuxis fiat pagu "còmuda" e sichei pagu cumbeniente, duncas est probàbile chi pro custas resones is minieras nuxajas no ant tentu su pròpiu isvilupu de cussas de Narcau.

Torramus gràtzias a Roberto Curreli, Morena Bonacorsi e Alessandrro Acca de su Speleo Club de Nuxis pro is informatziones chi s'ant donadu pro fàghere custu traballeddu.